

Gospodarka krajowa a bezpieczeństwo i higiena pracy

Rządy, ich organy administracyjne i agendy starają się podnieść poziom bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP), aby ograniczyć społeczne koszty wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a jednocześnie poprawić konkurencyjność i efektywność gospodarki krajowej. BHP może przyczynić się do poprawy wydajności przez:

- zmniejszenie liczby osób przechodzących na wcześniejszą emeryturę lub niezdolnych do pracy z powodu urazów lub chorób zawodowych,
- obniżenie kosztów opieki zdrowotnej oraz kosztów społecznych wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- poprawienie stanu zdrowia pracowników, co wpłynie na zwiększenie ich potencjału zawodowego,
- promowanie efektywniejszych metod i technologii pracy.

Potwierdza się intuicyjne przekonanie, że zdrowe jednostki i zdrowe społeczeństwa pracują wydajniej. Podczas badań przeprowadzonych na niemieckim rynku pracy ustalono, iż zły stan zdrowia danej osoby zmniejsza o 6% prawdopodobieństwo jej zatrudnienia na pełnym etacie i dwukrotnie zwiększa ryzyko zupełnego wykluczenia z rynku pracy.

W wyniku badań przeprowadzonych przez Dyрекcyję Generalną ds. Zdrowia i Ochrony Konsumentów¹ ustalono, że:

Jeśli wszystkie inne warunki pozostają niezmiennie, przedłużenie średniej długości życia o pięć lat podwyższa roczny wzrost PKB w danym państwie o 0,3–0,5%.

W badaniu „Employment of disabled people in Europe in 2002” (Zatrudnianie osób niepełnosprawnych w Europie w 2002 r.)² wykazano u 18,4% osób związek długotrwałych problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności z pracą.

Wiele badań i ekonomicznych analiz przypadku wskazuje, że BHP może na wiele sposobów stymulować wydajność, wpływając m.in. na:

- zwiększanie produktywności zasobów dzięki ograniczeniu marnotrawstwa, krótszym przestojom, większej efektywności procesu itp.,
- produkowanie wyrobów lepszej jakości,
- aktywne poszukiwanie przez firmy wydajniejszych metod pracy w związku z koniecznością zaprzestania stosowania starych praktyk,
- promowanie nowych i bardziej wydajnych technologii i urządzeń.

Międzynarodowa Organizacja Pracy porównała rankingi konkurencyjności (oparte na rankingach Instytutu Rozwoju Zarządzania w Lozannie) ze swoimi wskaźnikami BHP – patrz: wykres poniżej³. Okazało się, że państwa o bardziej konkurencyjnych gospodarkach mają wyższe wskaźniki BHP, co świadczy o tym, że gospodarki, w których obowiązują niższe standardy BHP, nie są bardziej konkurencyjne oraz że nakłady inwestycyjne na BHP nie zmniejszają konkurencyjności.

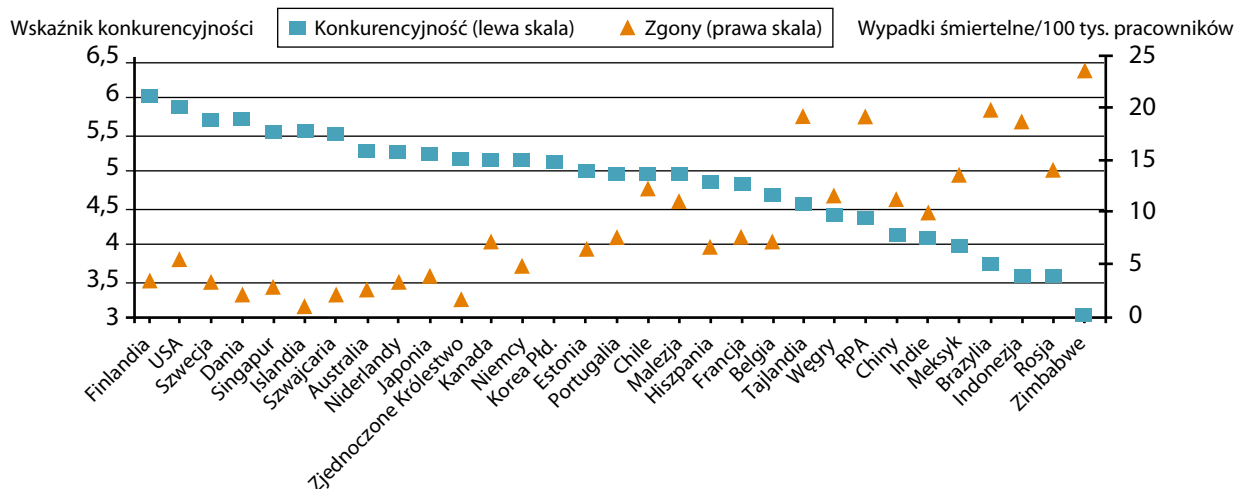
W państwach o słabiej rozwiniętych systemach BHP znacznie większy procent PKB jest związany z kosztami wypadków przy pracy i chorób zawodowych – są to środki, które mogłyby być przeznaczone na rozwój działalności gospodarczej.

Według MOP koszty chorób zawodowych i wypadków przy pracy wynoszą do 10% PKB w Ameryce Łacińskiej i tylko 2,6–3,8% w UE.

Krajowa analiza kosztów i korzyści

Analizę kosztów i korzyści stosuje się często w celu potwierdzenia, że podejmowane działanie doprowadzi do uzyskania odpowiedniej równowagi między kosztami wdrożenia a korzyściami. Analiza kosztów i korzyści to:

Technika oceny całkowitych kosztów i korzyści w jednostkach monetarnych na poziomie społeczeństwa lub konkretnego projektu [...] narzędzie, które pozwala dostrzec skutki ekonomiczne, co z kolei może stanowić wkład w dyskusję polityczną⁴.

Wykres: Konkurencyjność i bezpieczeństwo (Światowe Forum Ekonomiczne, MOP/SafeWork).

¹ The contribution of health to the economy in the European Union (Wkład zdrowia w gospodarkę Unii Europejskiej) (http://ec.europa.eu/health/ph_overview/Documents/health_economy_en.pdf).

² Więcej informacji znajduje się pod adresem: (http://epp.eurostat.ec.eu.int/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-03-026/EN/KS-NK-03-026-EN.PDF).

³ Wykres zaczerpnięty z: Safety in numbers, MOP (http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/worldday/report_eng.pdf).

Zalety stosowania analizy kosztów i korzyści to:

- możliwość porównania różnych wariantów w celu ustalenia, który z nich pozwala osiągnąć największe korzyści przy najmniejszych poniesionych kosztach,
- określenie najważniejszych kosztów spełnienia wymogów formalnych i możliwość ich ograniczenia (bez pogarszania wskaźnika BHP),
- wykazanie korzyści wynikających z przyjęcia uregulowań prawnych,
- wsparcie państw członkowskich w podejmowaniu decyzji dotyczących ewentualnych działań interwencyjnych,
- gwarancja otwartego i przejrzystego procesu podejmowania decyzji.

Ostatecznym celem analizy kosztów i korzyści stosowanej w ten sposób przez państwa członkowskie jest poprawa jakości podejmowania decyzji. Stosowanie wskaźników finansowych sprzyja przejrzystości i spójności procesu podejmowania tych decyzji.

Należy jednak przyznać, że analiza kosztów i korzyści ma pewne ograniczenia. Według brytyjskiego inspektoratu BHP (Health and Safety Executive):

Analiza kosztów i korzyści jest skutecznym narzędziem informowania przy podejmowaniu decyzji politycznych, ale nie powinniśmy jej przypisywać większej dokładności, niż pozwalają na to dostępne informacje⁵.

Kalkulacje na podstawie analizy kosztów i korzyści nie są ostateczne i mogą stanowić tylko część procesu podejmowania decyzji.

Bodźce dla przedsiębiorstw

Bodźce mające stymulować przedsiębiorstwa do poprawy stanu BHP spotykają się z dużym zainteresowaniem. Wyniki badań wskazują, że najważniejsze czynniki ekonomiczne motywujące przedsiębiorstwa to:

- promowanie siebie jako organizacji odpowiedzialnej społecznie i dobrze zarządzanej,
- spełnianie oczekiwań klientów w zakresie BHP,
- ograniczanie kosztów ubezpieczenia,
- utrzymywanie wydajności pracy i morale pracowników, a także rozwijanie umiejętności rekrutowania i zatrzymywania wykwalifikowanych kadr,
- zmniejszanie absencji chorobowej.

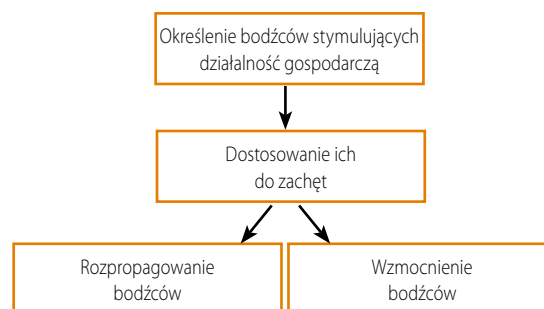
Doprowadziło to do uruchomienia licznych inicjatyw ukierunkowanych na przekonanie przedsiębiorstw o ekonomicznym uzasadnieniu wprowadzania BHP oraz stworzenie wyraźniejszych powiązań między BHP a wynikami działalności. Inicjatywom tym przyświecają różne cele.

1. Uświadamianie korzyści wynikających z BHP

Rozważając „ekonomiczne uzasadnienie” BHP, przedsiębiorstwa często polegają na „solidnej opinii”. Istnieje niewiele materiałów potwierdzających, że liczbowo analiza kosztów i korzyści jest dla nich wystarczającym dowodem na „opłacalność BHP”. Wobec tego podjęto inicjatywy wskazujące te aspekty BHP, które sprzyjają prowadzeniu działalności gospodarczej, takie jak reputacja przedsiębiorstwa, poprawa funkcjonowania łańcucha dostaw, kontrola kosztów (np. kosztów ubezpieczenia) oraz motywacja pracowników. Ponieważ są one z reguły trudne do zmierzenia (zwłaszcza w małych przedsiębiorstwach), należy raczej położyć nacisk na promowanie jakościowego ekonomicznego uzasadnienia niż na stosowanie liczbowej analizy kosztów i korzyści.

2. Łączenie BHP z satysfakcjonującymi wynikami przedsiębiorstwa

Na koncepcję, charakter i zakres zachęt wpływa wiele okoliczności.

Po pierwsze, zachęty powinny odnosić się do tych czynników zapewniających powodzenie w prowadzeniu działalności gospodarczej, które zostały określone jako motywujące dla przedsiębiorstwa, a więc przede wszystkim jego reputacji, łańcucha dostaw, kosztów ubezpieczenia, wydajności pracy i morale pracowników.

Po drugie, najważniejszym celem jest ściśle powiązanie poziomu BHP w przedsiębiorstwach z systemem zachęt. Przedsiębiorstwa muszą być przekonane, że satysfakcjonujące wyniki działalności wynikają z osiągniętego poziomu BHP.

Po trzecie, zachęty do poprawienia stanu BHP można wspierać. Na przykład władze państwowe mogą wymagać spełniania określonych standardów BHP przez wykonawców.

Zakres oddziaływania zachęt na przedsiębiorstwa jest zróżnicowany i zależy od ich wielkości i sektora gospodarki, do którego przynależą. Przykładowo przedsiębiorstwa budowlane mogą być w większym stopniu zależne od wymagań klientów niż drobni sprzedawcy detaliczni.

Powszechnie stosowane zachęty to:

- wskazywanie odpowiednich i nieadekwatnych do sytuacji działań w zakresie BHP, w tym odpowiedni system nagród i promocji,
- zachęcanie do upubliczniania sprawozdań z realizacji działań w zakresie BHP,
- łączenie kosztów ubezpieczenia z poziomem BHP,
- uwzględnianie kryteriów BHP w wyborze wykonawcy,
- stymulowanie zainteresowania inwestora.

3. Zapewnianie wsparcia finansowego i wsparcia w zakresie BHP

Koszty związane z poprawieniem stanu BHP i brak w przedsiębiorstwach specjalistycznej wiedzy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy mogą hamować wprowadzanie usprawnień. Dlatego niektóre bodźce przybierają formę zmniejszania lub rekompensowania kosztów BHP i zapewniania dostępu do tanich lub bezpłatnych porad. Inicjatywy w tym zakresie to między innymi: zachęty podatkowe, dotacje i dofinansowania dla małych przedsiębiorstw, tanie poradnictwo.

Więcej informacji na temat BHP i efektywności gospodarczej znajduje się pod adresem: <http://osha.europa.eu/topics/business/performance>.

Więcej informacji na temat BHP i efektywności gospodarczej w Polsce znajduje się pod adresem: http://pl.osha.europa.eu/topics/czynniki_ekonomiczne.

⁴ The costs and benefits of occupational safety and health (Koszty i korzyści z bezpieczeństwa i higieny pracy) (<http://www.eurofound.eu.int/publications/files/EF9844EN.pdf>).

⁵ N. Hallet, The UK experience (Doświadczenie brytyjskie), Czasopismo Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy 1999, 1.